

SVETLANA ALEKSIJEVIČ

Sinkkipojat

NOBEL

SVETLANA ALEKSIJEVIČ:

Tšernobylista nousee rukous (1997, suom. 2000,
laajennettu laitos KK 2015)

Sodalla ei ole naisen kasvoja (1985, suom. Progress /
SN-kirjat 1988, uusi laajennettu laitos KK 2017)

Neuvostoihmisen loppu. Kun nykyhetkestä tuli
second handia (2013, suom. 2018)

Sinkkipojat (1991, toinen laitos 2013, suom. 2023)

SVETLANA ALEKSIJEVIČ

Sinkkipojat

Suomentanut
PAULI TAPIO

tammi

80 VUOTTA

F I L I FINNISH
LITERATURE
EXCHANGE

Lainauksen William Shakespearen *Rikhard II:sta* suomentanut Matti Rossi
Lainauksen Fjodor Dostojevskin *Riivaajista* suomentanut Lea Pyykkö

Fili on tukenut tämän teoksen suomentamista.
Suomen kulttuurirahasto on tukenut tämän teoksen suomentamista.

Venäjänkielinen alkuteos *Tsinkovyje maltšiki* ilmestyi 2013 (1991).

Copyright © 2013 Svetlana Aleksijevitš

Suomenkielinen laitos © Tammi ja Pauli Tapio 2023

Tammi on osa Werner Söderström Osakeyhtiötä.

Painettu EU:ssa

ISBN 978-952-04-4720-5

Tammikuun 20. päivänä vuonna 1801 Donin atamaanin Vasili Orlovin kasakoille annettiin käsky mennä Intiaan. Orenburgiin siirtymiselle varattiin kuukausi ja sieltä kolme kuukautta liikkumiselle "Bukharian ja Hivan läpi Indus-joelle." Pian 30 000 kasakkaa ylittäisi Volgan ja työntyisi Kazakstanin aroille...

TAISTELU VALLASTA. OTTEITA VENÄJÄN 1800-LUVUN POLIITTISESTA HISTORIASTA. MOSKOVA. MYSL, 1988 s. 475.

Joulukuussa 1975 neuvostojohto päätti joukkojen siirtämisestä Afganistaniin. Sotaa käytiin vuodesta 1979 vuoteen 1989. Se kesti yhdeksän vuotta, yhden kuukauden ja yhdeksäntoista päivää. Afganistanissa kävi yli puoli miljoonaa neuvostosotilasta. Neuvostoliiton asevoimat menettivät kaikkiaan 15051 henkilöä. 417 sotilasta katosi tietymättömiin tai jäi vangiksi. Vuonna 2000 vankeudesta palaamattomia ja jäljittämättömiä oli jäljellä 287.

POLIT.RU, 19.11.2003

PROLOGI

Kuljen yksin... Nyt minun on kuljettava yksin pitkä aika...

Hän tappoi ihmisen... minun poikani... lihakirveellä, joka minulla oli keittiössä. Palasi sodasta ja tappoi heti... sitten hän vei sen takaisin astiakaappiin. Muistaakseni olin laittanut hänelle kyljyksiä sinä samana päivänä... Jonkun ajan kuluttua televisiossa ja iltapäivälehdessä kerrottiin, että onkimiehet olivat löytäneet kaupungin järvestä ruumiin... paloiteltuna... Ystävätär soitti minulle:

– Luitko? Ammattimainen murha... Afganistanilaista käsialaa...

Poika oli kotona. Hän makasi sohvalla, luki kirjaa. Enhän minä silloin mitään tiennyt enkä osannut aavistaa, mutta jostain syystä minä noiden sanojen jälkeen vilkaisin poikaa... Äidin vaisto...

Kuuletteko koirien haukuntaa? Ettekö? Minä kuulen. Heti kun alan kertoa tästä, kuulen koirien haukuntaa. Ja miten ne juoksevat... Siellä vankilassa, missä hän on,

on isoja mustia susikoiria... Ja ihmiset kaikki mustissa, pelkkää mustaa... Sitten tulen takaisin Minskiin ja kävelen kadulla, ohitan leipäkaupan ja lastentarhan, kanan patonkia ja maitotölkkiä ja kuulen haukun. Korvia raastavan haukun. Tuntuu, että taju lähtee... Kerran olin jäädä auton alle...

Minä olisin kyllä valmis käymään poikani haudalla... Voisin maata siellä hänen vierellään... mutta tästä en tiedä... en tiedä, miten minun pitäisi elää tämän asian kanssa... Joskus minua hirvittää mennä keittiöön ja katsoa kaappia, missä se lihakirves oli... Ettekö kuule sitä? Ettekö kuule mitään... Oikeasti?!

En minä enää tiedä edes, mikä poika hän minulle on. Millaisena hänet minulle palautetaan viidentoista vuoden päästä. Hän sai viisitoista vuotta kuritushuonetta... Ja mitenkö minä häntä kasvatin? Hän piti paritansseista... Me kävimme yhdessä Leningradissa, Eremitaasissa. Luimme kirjoja yhdessä... (*Itkee.*) Afganistan se minulta lapsen vei...

Saimme sähkeen Taškentista: menkää vastaan sille ja sille lennolle... Ryntäsin parvekkeelle, halusin huutaa niin lujaa kuin pystyn: ”Hän on elossa! Minun poikani palaa Afganistanista elävänä! Tämä hirveä sota on minun osaltani nyt loppu!” – Ja sitten pyöräyin. Lentokentälle me saavuimme tietysti myöhässä, kone oli laskeutunut jo ajat sitten, ja löysimme pojan aukiolta. Hän makasi maassa ja hypisteli ruohoa, ihmetteli, kun se oli niin vihreää. Eikä voinut uskoa, että oli palannut... mutta iloa ei hänen kasvoillaan ollut...

Illalla naapurit tulivat kylään, heillä oli pieni tytär, jolla oli kirkkaansininen rusetti. Poika otti hänet polvelleen, halasi ja itki, kyyneleet vaan virtasivat. Koska ne olivat tappaneet ihmisiä siellä. Hänkin... Sen minä ymmärsin myöhemmin.

Rajalla tullimiehet olivat ”karsineet” häneltä amerikkalaiset uimahousut. Sellaiset eivät olleet sallittuja... Eli hän tuli kotiin ilman alusvaatteita. Minulle hän oli tuonut aamutakin, minä täytin sinä vuonna neljäkymmentä, mutta sekin oli viety. Mummille oli huivi, mutta huivi vietiin. Hänellä oli vain kukkia mukanaan. Miekkaliljoja. Mutta iloa ei hänen kasvoillaan ollut.

Aamulla hän heräsi vielä aivan omana itsenään: ”Äiti! Äiti!” Mutta iltaan mennessä hänen kasvonsa olivat synkistyneet, katse oli raskas... En pysty kuvailemaan sitä... Aluksi hän ei juonut tippaakaan... istui vaan ja tuijotti seinää. Sitten hän hyppäsi sohvalta, otti takin ja...

Minä seisoin ovella:

– Minne matka, Valjuška?

Hän katsoi niin kuin ei näkisi. Ja lähti.

Tulin myöhään töistä kotiin, tehtaalle on matkaa ja minulla oli iltavuoro. Soitin ovikelloa, mutta hän ei avannut. Ei tunnistanut minun ääntäni. Se oli niin outoa. Olkoon, ettei hän tunnista ystäviensä ääniä, mutta ettei minuaakaan! Eikä kukaan muu sanonut häntä Valjuškaksi kuin minä. Tuntui että hän koko ajan odotti jotakuta, pelkäsi. Ostin hänelle uuden paidan ja kun sovitimme sitä, huomasin, että hänellä oli käsivarsissa arpia.

– Mitä nuo ovat?

– Ei mitään, äiti.

Myöhemmin sain kuulla. Oikeudenkäynnin jälkeen... että hän oli viiltänyt ranteensa koulutusyksikössä... Hän oli ollut sotaharjoituksessa radistina eikä ollut onnistunut nostamaan radiota puuhun, oli ollut turhan hidas, ja kersantti pani hänet kantamaan huussista viisikymmentä ämpärillistä vettä rivistön eteen. Hän ryhtyi kantamaan ja menetti tajuunsa. Sairaalassa hänelle diagnosoitiin lievä hermoromahdus. Sinä samana yönä hän yritti viiltää ranteensa. Ja sitten toisen kerran Afganistanissa... Ennen suunniteltua yllätyshyökkäystä oli pidetty tarkastus: kenttäradio ei ollut toiminut. Tärkeitä varaosia oli kadoksissa, joku oli vienyt... Vaan kuka? Komentaja syytti poikaa pelkuruudesta. Että hän oli itse kätkenyt osat, jottei tarvitsisi mennä muiden mukana. Mutta kaikkihan siellä varastelivat, purkivat autoja varaosiksi ja myivät eteenpäin. Ostivat rahoilla huumeita... huumeita ja tupakkaa. Ja ruokaa. He olivat aina nälissään.

Televisiossa oli ohjelma Edith Piafista. Katsoimme sitä yhdessä.

– Äiti, tiedätkö sinä, mitä huumeet ovat? hän kysyi.

– En tiedä, minä valehtelin, vaikka pidin häntä jo silmällä, ettei hän polttele mitään. Ei sellaisesta ollut kotona kyllä merkkiäkään. Mutta siellä käytettiin huumeita. Sen minä tiedän.

– Millaista siellä Afganistanissa oli? minä kysyin kerran.

– Pidä suusi kiinni!

Kun hän meni ulos, luin hänen Afganistanista lähettämäänsä kirjeitään. Halusin selvittää, mikä häntä vaivasi. Ei

niistä löytynyt mitään erityistä. Hän kirjoitti ikävöivänsä vihreää ruohoa, pyysi isoäitiä valokuvauttamaan itsensä lumisessa maisemassa ja lähettämään kuvan. Mutta näinhän minä ja aavistin, että jokin muutos hänessä oli meneillään. Minulle oli palautettu toinen ihminen... Minun poikani hän ei ollut. Minä itse passitin hänet armeijaan, vaikka hän olisi saanut lykkäystä. Halusin, että hän miehistyisi. Olin varma, että armeija tekisi hänestä voimakkaamman ja ryhdikkäämmän. Lähetin hänet kitara kainalossa Afganistaniin, järjestin läksiäisjuhlatkin. Hän kutsui ystäviään ja tyttöjä kylään... Muistan ostaneeni kymmenen kakkua.

Yhden ainoan kerran hän puhui Afganistanista. Illan-suussa... Hän tuli keittiöön, minä olin laittamassa jänistä. Kulho oli veressä. Hän työnsi sormensa vereen ja katsoi sitä. Tuijotti. Ja puhui itsekseen:

– Kaverilla oli maha auki... Hän pyysi, että minä ampuisin hänet... ja minä ammuin...

Sormet veressä... jäniksenlihasta vuotaneessa, aivan tuoreessa... Niillä sormilla hän sitten otti tupakan ja meni parvekkeelle. Eikä sanonut minulle enää sanaakaan koko iltana.

Menin lääkäreiden pakeille. Palauttakaa minun poikani! Pelastakaa hänet! Kerroin kaiken... Ne katsoivat häntä ja tutkivat, mutta muuta ei hänestä löytynyt kuin hermojuuritulehdus.

Tulin kerran kotiin. Pöydän ääressä oli neljä tuntematonta poikaa.

– Äiti, hekin ovat olleet Afganistanissa. Löysin heidät rautatieasemalta. Heillä ei ole yösijaa.

Jostain syystä ilahduin.

– Minäpä paistan teille makean piirakan. Hetki vain.

He asuivat meillä viikon. En pitänyt lukua, mutta he taisivat juoda kolme korillista vodkaa. Joka ilta tapasin kotonani viisi tuntematonta ihmistä. Viides oli minun poikani... Enkä minä halunnut kuunnella heidän keskustelujaan. Pelkäsin niitä. Mutta kun oltiin saman katon alla... en voinut olla kuulematta... Ne puhuivat piristävästä lääkkeistä, joita heille oli annettu rohkaisuksi, kun väijytystä oli kestänyt kaksi viikkoa... Mutta se kaikki on pidettävä salassa. Ja minkälaisella aseella on paras tappa... ja miltä etäisyydeltä... Myöhemmin rupesin oikein kuumeisesti miettimään ja muistelemaan tätä. Mutta silloin minä vain pelkäsin: ”Jestas”, minä puhelin itsökseni, ”nuohan ovat kaikki jotenkin kieroutuneita.”

Sinä yönä... ennen sitä päivää... kun hän murhasi... näin unta, jossa odotan poikaa, odotan ja odotan, ja häntä ei kuulu. Mutta sitten ne tuovat hänet... ne pojat, ne neljä *afgantsia*. Ja heittävät hänet likaiselle sementtilattialle. Asunnossamme on nimittäin sementtilattia... keittiössä... lattia kuin vankilassa.

Siihen aikaan hän oli jo päässyt radioteknisen instituutin valmistavalle luokalle. Oli kirjoittanut hyvän pääsykoeaineen. Hän oli onnellinen siitä, että asiat olivat järjestyneet. Minä ehdin jo ajatella, että ehkä hän nyt rauhoittuu. Lähtee opiskelemaan. Menee naimisiin. Mutta kun ilta tuli... Iltaa minä aina pelkäsin... Hän vain istui ja tuijotti seinää. Nukahti nojatuoliin... Minun teki mieli heittäytyä hänen päälleen, sulkea hänet

syliini ja olla päästämättä mihinkään. Nykyään näen pojasta unta, jossa hän on pieni ja pyytää ruokaa... Hän oli koko ajan nälkäinen. Hän ojentaa kättään... Unessa näen hänet aina pienenä ja surkeana. Mutta entä elämässä?! Saan tavata hänet joka toinen kuukausi. Neljä tuntia keskustelua lasin läpi...

Vuodessa on vain kaksi tapaamista, jolloin saan ruokkia hänet. Ja sitten se koirien haukunta... Siitä haukunnasta minä näen unta. Se seuraa minua kaikkialle.

Yksi mies rupesi liehittämään minua... toi kukkiakin... mutta kun hän toi niitä, minä aloin huutaa: "Tiehenne siitä, olen murhaajan äiti." Ensi alkuun pelkäsin tuttujen kohtaamista. Sulkeuduin kylpyhuoneeseen ja odotin, että seinät sortuvat päälle. Minusta tuntui, että kadulla kaikki tunnistavat minut, osoittelevat ja kuiskivat keskenään, että "muistatteko sen hirveän tapauksen... Se murhaaja oli tuon naisen poika. Se silpoi ihmisen. Afganistanilaista käsialaa..." Minä poistuin asunnosta vain öisin. Opin tunnistamaan kaikkien yölintujen äänet.

Tutkinta oli meneillään... Oli ollut jo monta kuukautta... Poika ei puhunut mitään. Minä lähdin käymään Moskovassa Burdenkon sotilassairaalassa. Löysin sieltä nuoria poikia, jotka olivat palvelleet erikoisjoukoissa niin kuin hänkin. Kerroin heille...

– Miksi minun poikani tappaisi ihmisen?

– Jos tappoi, niin kyllä hänellä oli joku syy.

Minun piti saada itseni vakuuttuneeksi, että hän pysyi sellaiseen... tappamaan... Tenttasin heitä pitkään ja ymmärsin, että kyllä hän siihen pystyi! Kyselin kuole-

masta... tai en, en kuolemasta vaan murhasta. Mutta ei sellainen puhe heissä erityisiä tunteita herättänyt, sellaisia tunteita, joita mikä tahansa murha herättää normaaleissa ihmisissä, jotka eivät ole nähneet verenvuodatusta. Ne puhuivat sodasta niin kuin se olisi työtä, jossa on vaan pakko tappaa. Myöhemmin tapasin poikia, jotka olivat myös olleet Afganistanissa, ja sitten kun Armeniassa oli maanjäristys, he olivat lähteneet sinne pelastustehtäviin. Minua kiinnosti tietää, tai oikeastaan oli pakko tietää, että pelottiko heitä. Mitä he tunsivat nähdessään kuolemaa? Ja ei, ei heitä pelottanut mikään, sääliäkään he eivät enää tunteneet. Silpoutuneita... murskautuneita... kalloja, luita... kokonaisia kouluja hautautuneena maan alle... kokonaisia luokkia... lapset hautautuneet siinä järjestyksessä, jossa istuivat pulpeteissaan. Mutta he kertoilivat ihan muusta: miten hienoja viinikellareita he olivat kaivaneet esiin, millaista konjakkia ja viiniä he olivat juoneet. Vitsailivat, että olisipa jossain vielä toinenkin maanjäristys. Siis jossain lämpimässä maassa, jossa viiniköynnös kasvaa ja viini on hyvää... Olivatko he muka järjissään? Oliko heillä ihan normaali psyyke?

”Sitä kuollutta minä vihaan.” Niin hän kirjoitti minulle vähän aikaa sitten. Viiden vuoden jälkeen... Mitä siellä oikein tapahtui? Siitä hän ei kerro. Tiedän vain, että se poika, häntä kutsuttiin Juraksi, oli kehunut tienanneensa Afganistanissa sievoisen määrän valuuttasekkejä. Mutta myöhemmin kävi ilmi, että hän olikin palvellut Etiopiassa vänrikkinä. Afganistanista hän oli valehdellut...

Oikeudessa ainoastaan puolustusasianajaja sanoi, että tässä tuomitaan sairasta miestä. Että syytetyn penkillä ei ole rikollinen vaan sairas ihminen. Että hänen pitäisi päästä hoitoon. Mutta seitsemän vuotta sitten ei vielä tiedetty to-
tuutta Afganistanista. Heitä kaikkia kutsuttiin sankareiksi. Internationalistisotureiksi. Mutta minun poikani oli mur-
haaja... koska hän teki täällä sitä, mitä oli tehnyt siellä. Sitä, mistä siellä annettiin mitaleja ja kunniamerkkejä...
Miksi vain hänet sitten tuomittiin? Ei tuomittu niitä, jotka lähettivät hänet sinne? Jotka opettivat tappamaan! Minulta hän ei sitä oppinut... (*Peittää kasvonsa ja huutaa.*)

Hän tappoi ihmisen minun lihakirveelläni... ja aamulla toi sen takaisin ja pani kaappiin. Niin kuin jonkun lusikan tai haarukan...

Minä kadehdin yhtä äitiä, jonka poika palasi ilman jal-
koja... Olkoonkin, että aina, kun poika juo, hän raivostuu äidilleen. Hän vihaa koko maailmaa... Olkoonkin, että hän käy äitinsä kimppuun niin kuin joku petoeläin. Äiti hankkii pojalleen prostituoituja, jotta tämä ei tulisi hul-
luksi... Kerran hän joutui itse pojalleen rakastajaksi, kun tämä ryömi parvekkeelle ja oli heittäytymässä yhdeksän-
nestä kerroksesta. Minä suostuisin kaikkeen... Olen ka-
teellinen kaikille äideille, jopa niille, joiden pojat ovat haudassa. Minä istuisin hautakummun luona ja olisin onnellinen. Veisin kukkia.

Kuuletteko koirien haukunnan? Ne jahtaavat minua. Minä kuulen ne...

Äiti

MUISTIKIRJOISTA

(*sodassa*)

Kesäkuu 1986

En halua enää kirjoittaa sodasta... En halua taas joutua elämään ”katoamisen filosofiaa” ”elämän filosofian” asemesta. En halua joutua taas keräämään loputonta todistusainestoa olemattomuudesta. Kun *Sodalla ei ole naisen kasvoja* oli tullut valmiiksi, en pitkään aikaan voinut katsoa, jos jollakulla pikkupojalla tuli verta nenästä. Lomamatkalla välttelin kalastajia, jotka iloisesti heittivät rantahiekalle kaukaisista syvyyksistä pyytämänsä kalat. Niiden jähmettyneet, pullistuneet silmät oksettivat minua. Jokaisella on tietty määrä voimaa, jolla puolustautua fyysisistä ja henkistä kipua vastaan, ja minun varantoni oli käytetty loppuun. Auton alle jääneen kissan ulvonta oli tehdä minut hulluksi, jouduin kääntämään katseeni talatusta kastemadosta. Tielle kuivuneesta sammakosta... Ajattelin usein, että eläimet, linnut ja kalat, ovat myös

oikeutettuja omaan kärsimyshistoriaansa. Että sellainenkin tullaan vielä kirjoittamaan.

Ja sitten äkkiä! Jos nyt tässä yhteydessä voi sanoa ”äkkiä”. Meneillään on seitsemäs sotavuosi... mutta kaikki tietomme perustuvat sankarillisiin televisioreportaaseihin. Toisinaan kaukaa tuodut sinkkiarkut hätkähdyttävät meitä, ne hädin tuskin mahtuvat Hruštšovin aikaisten asumustemme puitteisiin. Kunnialaukaukset kajahtavat – ja sitten taas hiljaisuus. Henkinen mytologiamme säilyy vahingoittumattomana – olemme oikeamielisiä ja mahdavia. Olemme aina oikeassa. Maailmanvallankumouksen suuren idean viimeiset kekäleet hehkuvat yhä... mutta kukaan ei huomaa, että kotonakin palaa. Että oma koti on syttynyt tuleen. Gorbatsšovin perestroika on alkanut. Syöksymme kohti uutta elämää. Mikä meitä odottaa? Mihin me enää kykenemme niin monen apatiassa ja narukoosissa vietetyn vuoden jälkeen? Poikamme ovat jossain kaukana, he kuolevat täysin tuntemattomista syistä...

Mistä minun ympärilläni puhutaan? Mistä kirjoitetaan? Kansainvälisestä velvollisuudesta, valtiollisista intresseistämme ja eteläisistä rajoistamme. Ja siihen uskotaan! Kyllä, uskotaan! Äidit, jotka aivan hiljattain väentelehtivät mykkien rauta-arkkujen yllä, joissa heidän poikansa oli heille palautettu, esitelmöivät kouluissa ja sotamuseoissa kutsuen yhä uusia poikia ”täyttämään velvollisuutensa synnyinmaalle”. Sensuuri pitää tarkan huolen, ettei reportaaseissa mainita omien sotilaiden kuolemista. Meille uskotellaan, että neuvostoarmeijan ”rajoitettu erityisjoukko” auttaa veljeskansaa rakentamaan

siltoja, teitä ja kouluja ja kuljettaa lannoitetta ja jauhoja *kislakeihin*, afgaanikyliin, ja että neuvostoliittolaiset lääkärin kättilöivät afgaaninaisten lapsia. Palanneet sotilaat menevät kouluihin kitarat kainalossa voidakseen laulaa siitä, mistä pitäisi huutaa.

Yhden sotilaan kanssa puhuin pitkään... Halusin kuulla valinnan tuskallisuudesta – ampuako vai ei. Mutta hän antoi ymmärtää, ettei siinä mitään sen erityisempää ole. Hyviä puolia? Huonoja puolia? Onko hyvä tappaa ”sosialismin nimissä”? Näille pojille moraalien rajoja määrittävät sotilaalliset käskyt. Kuolemasta he kyllä puhuvat varovaisemmin kuin me. Juuri siinä paljastuu etäisyys meidän välillämme.

Miten voi samanaikaisesti elää historiaa ja kirjoittaa siitä? Eihän mitä tahansa kappaletta elämää, mitä tahansa eksistentiaalista rojua, voi ottaa ja sulloa kirjaansa. Historiaa kirjoittaakseen täytyy ”puhkaista aika ja pyydystä sen henki”.

”Jokaisella surulla on sata varjoa.” (Shakespeare, *Rikhard II*)

Linja-autoaseman puolityhjässä hallissa istui upseeri matkalaukkuineen ja hänen vierellään laiha, sotilaallisesti parturoitu poika, joka kaivoi haarukalla kuivahtaneen viikunapuun ruukkuun. Kaksi maalaisnaista istuutui aivan vilpittömästi heidän vierelleen ja kyseli, mistä he olivat tulossa ja miksi ja keitä he olivat. Upseeri oli saattamassa hulluksi tullutta sotilasta kotiin: ”Hän on Kabulista asti

kaivanut. Kaivanut millä tahansa mitä käteen sattuu: lapiolla, haarukalla, kepillä, mustekynällä.” Poika nosti päätään: ”Täytyy piiloutua... Minä kaivan monttua... Nopeasti se minulta käy. Me sanottiin näitä veljeshau-doiksi. Kaivan meille kaikille isoa monttua...”

Näin ensimmäistä kertaa, miten ihmisen pupillit ovat koko silmän laajuiset...

Olen hautausmaalla kaupungissa... Ympärillä on sa-toja ihmisiä. Keskellä on yhdeksän mustalla kretongilla verhoiltua arkkua. Sotilaat pitävät puheitaan. On kenraa-lin vuoro... Mustiin pukeutuneet naiset itkevät. Ihmiset ovat hiljaa. Vain pieni saporopäinen tyttö tyrskii arkun luona: ”Isi! isikulta!! Missä sinä olet? Sinä lupasit tuoda minulle nuken. Kauniin nuken! Minä piirsin kokonaisen vihkollisen mökkejä ja kukkia... Minä odotan sinua...” Nuori upseeri ottaa tyttöä kädestä ja taluttaa tätä kohti mustaa Volгаа. Mutta kuulemme vielä kauan: ”Isi! Isi-kulta... Rakas isi...”

Kenraali puhuu... Mustiin pukeutuneet naiset itkevät. Olemme hiljaa. Miksi olemme hiljaa?

En halua olla hiljaa... mutta en pysty enää kirjoitta-maan sodasta.

SVETLANA ALEKSIJEVIČ syntyi 1948 Ukrainassa, mutta hän on asunut pitkään Minskissä Valko-Venäjällä. Hän on opiskellut journalistiikkaa ja työskennellyt useissa lehdissä. Kirjailijana hän kokeili erilaisia tyyli-lajeja ja päätyi lopulta ns. yhteisöromaaniiin, kuvaamaan ihmistä poliittisen järjestelmän puristuksessa. Hänen teoksiaan on palkittu ja käännetty laajalti. Hän sai Nobelin kirjallisuus-palkinnon vuonna 2015.

Taruakin ihmeellisempi totuus Neuvostoliiton toimista Afganistanissa vuonna 1979 ja vieläkin käsittämättömämpi jälkipyykki, jossa Svetlana Aleksijevitš mustamaalataan ehtaan neuvostotyyliin globaalin imperialismin käsikassaraksi. Teoksen dokumentaarisisista todistajanlausunnoista piirtyy esiin paitsi sotilaan kammottavan samankaltainen rooli ajasta ja paikasta riippumatta myös kommunistisen totalitarismin mätä ydin, jonka synkkää satoa nyt korjataan.

”Venäjä ei koskaan käsitellyt Neuvostoliiton historian hirveyksiä. Moni nyt tapahtuva asia johtuu siitä, että ihmisillä ei ole tietoisuutta siitä, mitä ennen tapahtui. Ei ole ajatusta siitä, että tehtiin väärin eikä niin pitäisi tapahtua uudestaan. Päinvastoin he ovat innokkaita toistamaan menneisyyttä.”

PULITZER-VOITTAJA ANNE APPLEBAUM, HS

Päällys: Markko Taina • Päällyksen valokuva: Erik Nurshin / Getty Images

